

Relacja z seminarium naukowego „Hellsing 100 lat: interpretacje”

Dnia 27 marca 2019 roku na Uniwersytecie Gdańskim odbyło się zorganizowane przez Instytut Skandynawistyki seminarium naukowe poświęcone Lennartowi Hellsingowi. Obecny rok to jubileusz urodzin szwedzkiego poety, który przyszedł na świat w 1919 roku i którego stulecie obchodzone jest obecnie w Szwecji (Hellsing-året). Program seminarium objął referat Hanny Dymel-Trzebiatowskiej zatytułowany *Zaklinacz słów. Lennart Hellsing (1919–2015)*, który wprowadził słuchaczy w fenomen twórczości poety. Następnie członkowie szwedzkiej sekcji Naukowego Koła Tłumaczy Literatur Skandynawskich zaprezentowali swoje przekłady wybranych wierszy Hellsinga. Kolejny punkt programu stanowiło sprawozdanie Svena-Görana Karlssona dotyczące wyników przeprowadzonej przez niego w Szwecji ankiety, zatytułowane *Magic with Words. A Survey about Lennart Hellsing and what He Has Meant to Swedish People*. Seminarium ukoronował wykład profesora Björna Sundmarka z Uniwersytetu w Malmö pt. *Hellsing's Pirate Book. A Study in Nonsense*.

Wprowadzając referat Hanny Dymel-Trzebiatowskiej ukazał Lennarta Hellsinga jako twórcę, którego rola w utorowaniu drogi dla nowoczesnej szwedzkiej literatury dla dzieci jest porównywana z wkładem Astrid Lindgren i Tove Jansson. Jednak, o ile sława obu pisarek ma zasięg światowy, o tyle popularność Hellsinga jest znacznie mniejsza, co można wyjaśnić brakiem jego przekładów na obce języki lub, jeśli takowe istnieją, ich niską jakością. Praktykowane przez poetę zabawy językiem utrzymane w surrealistycznym duchu, nienaganne rymy i rytm oraz treść nierzadko podszyta filozoficzną, dwuadresową refleksją sprawiają, że jego twórczość zbliża się do granicy nieprzekładalności. Punkt ciężkości referatu spoczął na zaakcentowaniu zarówno wieloletniej pracy Hellsinga nad statusem literatury dziecięcej, jak i jego wkładu w rozwój książki obrazkowej. Jego wiersze były bowiem opatrywane ilustracjami wykonanymi przez najlepszych współczesnych artystów, reprezentujących różne domeny: malarstwo, rzeźbę, ceramikę, scenografię, architekturę... Tym samym autor dał wyraz swojej wierze w kompetencje dzieci, które, jego zdaniem, były gotowe na odbiór wysokojakościowej sztuki modernistycznej.

Studenci drugiego roku gdańskiej skandynawistyki – Kinga Dobiecka, Joanna Kurkowska, Michał Skrzypczak i Natalia Turchan – podjęli wyzwanie przekładu wierszy z kultowego tomu *Bananbok* (1975), czyli *Księgi bananów*. To szczególne dzieło przedstawia typowo Hellsingowski *mundus inversus* z bananami w roli

głównej, wywołujący szczególny efekt poprzez łączenie refleksji egzystencjalnej z humorem. Adeptci przekładu przetłumaczyli cztery wiersze: *I bananernas himmel* (*W bananowym raj*), *De trofasta* (*Posłuszne banany*), *En gammal banans tankar* (*Przemyślenia starego banana*) oraz *De goda* (*Ci dobrzy*), opatrując je komentarzami. Podzielili się swoimi spostrzeżeniami i doświadczeniami, kładąc nacisk na wybór dominaty translatorycznej, która była nieunikniona, aby sprostać zadaniu oddania w języku polskim wieloaspektowości zarówno semantycznej, jak i formalnej źródłowych tekstów.

Sven-Göran Karlsson, lektor języka szwedzkiego w Instytucie Skandynawistyki UG, podzielił się wynikami ankiety, którą przeprowadził wśród Szwedów na temat rozpoznawalności, popularności oraz znaczenia utworów Hellsinga. Mówca najpierw określił profil grupy respondentów, a następnie przedstawił zadane pytania. Zamknięte odpowiedzi zilustrował, wykorzystując różne formaty diagramów i wykresów, a na końcu przytoczył odpowiedzi otwarte. Bardzo ciekawe wnioski wynikające z tego badania świadczą o dużej rozpoznawalności Hellsinga wśród Szwedów, jednak – co ciekawe – często jego wiersze, a w szczególności piosenki, nie zawsze są dziś kojarzone z nazwiskiem autora.

Kluczowy prelegent seminarium, profesor Björn Sundmark przybył z wizytą do Instytutu Skandynawistyki UG specjalnie na obchody jubileuszowego roku. Swój wykład rozpoczął uwagą, że nie określiłby Hellsinga – jak to czyniło wcześniej wielu badaczy – przedstawicielem modernizmu, ale raczej nowoczesności. Co więcej, wskazał, że poeta bardzo wiele inspiracji zaczerpnął z tradycji (na przykład od Alice Tegnér) oraz z przekładów rymowanek dziecięcych, których wiele dokonał w swej translatorskiej karierze. W dalszej części prelekcji omówione zostały niektóre z cech literackiego nonsensu w odwołaniu do prac Elizabeth Sewell, Susan Stewart i Wima Tiggessa. Zasadnicza część wystąpienia skupiła się na tomie *Sjörövarbok* (*Księżde piratów*) z roku 1965, która została dokładnie zaprezentowana, a następnie poddana analizie z perspektywy nonsensu. Profesor Sundmark część uwagi poświęcił też angielskiej wersji tomu *The Pirate Book*, adaptowanej przez Williama Smitha w 1972 roku, która niestety zagubiła wiele walorów oryginalnego, w tym istotne dla zrozumienia tego utworu odniesienia do nonsensu.

Seminarium „Helsing 100 lat: interpretacje” to cenny wkład w popularyzowanie twórczości Lennarta Hellsinga w Polsce, a także próba uświadomienia roli poety w pracy nad jakością i statusem literatury dla najmłodszych.

Hanna Dymel-Trzebiatowska
Uniwersytet Gdański